

Ve vlaku

Rychlík do Prahy se rozjíždí. Vagón se zazmítal na výhybkách a spojovací můstek mezi vagony vrže jak obrovská kožená bota. Hledám volné místo. Mám nejradši místo v kupé vedle dveří, čelem po směru jízdy, taky záclonka je vhodná, protože šikmé ranní paprsky oslňují. Dnes bude krásný den....

Hleďme, povědomá tvář! Vracím se o tři kroky. Velký, robustní chlap, na hlavě ohmatanou džokejku, obrýlený, vrásčitý obličej... Vzhlédl - ano, znám ho! Otevírám dveře kupé a zdravím pana Gabriela. Dlouho jsme se neviděli... Trochu se změnil, je špatně oholený, na bradě se pořezal... Usmívá se. Tihle lidé v brýlích s tlustými čočkami bývají rozpačití, jako by si nebyli jisti, koho vidí. Ptám se, zda má pan Gabriel v kupé volno. Jak by neměl, nikdo jiný tam není než on. Vedle něj na sedadle leží poloprázdná plátěná taška. Aha, staroch na někoho čeká, na někoho, kdo přistoupí v příští zastávce, jsem tady nevhod. Omlouvám se. Jsem rád, že jsme se potkali... Šťastnou cestu...

Ano, taky jedu do Prahy jako pan Gabriel, jedu v rychlíku podél Labe, které se leskne v jitřním slunci jako hladina roztaveného olova. V jiném kupé sedí u okna nějaký Japonec. Nedůvěřivým přikývnutím svoluje, abych s ním sdílel dvě hodiny cesty. Usadím se u dveří, popotáhnu záclonku. Noviny, knížku, nebo mám něco psát? Než se rozhodnu, opřu se a natáhnu před sebe nohy, zavřu na chvíli oči a budu myslet na pana Gabriela.

*

Gabriel vnuk byl slabý v matematice a dědeček Gabriel mu pomáhal, jak mohl. Někdo ze sousedství nasměroval starého pána ke mně. Kvadratické rovnice - pověděl mi tehdy v červnovém dopoledni pan Gabriel - ty jsem zapomněl, nedivte se, přes padesát let od školních lavic...

Zeptal jsem se, co vnouček studuje. Bude z něho za dva roky kuchař, pravil pan Gabriel - jistěže, s maturitou. Ovšem - nesmí z té matematiky dostat kouli na vysvědčení - a na tu to letos vypadá.

Takový mohutný člověk a vypadá tak bezbranný - pomyslel jsem si tenkrát; dělají to ty tmavé brýle na baňatém nose? Veliká chodidla v černých ponožkách se mu vešla do mých pantoflí jen taktak. Když mluvil, linul se na mne slabý odér česneku.

Nejlíp se to vysvětluje na nějakém typickém příkladu, začínám svůj výklad. Pan Gabriel ke mně přisunuje svou tužku a čtverečkovaný papír. Verba docent, exempla trahunt, poznamenává.

Ano, příklady táhnou... Všechno pochopil během pěti minut: kvadratický trojčlen, koeficienty á, bé, cé, diskriminant... Diskrimináre, povídá, to je latinsky rozdělovat, rozlišovat, diskriminovat... To víte, šest let latiny na gymnáziu, to v člověku zůstane.

Máte výbornou paměť, říkám s obdivem, kdy jste maturoval? Návštěvník se zamyslel. Nematuroval v tom pravém smyslu slova. Místo zkoušky dospělosti celou oktávu nasadili v listopadu čtyřiačtyřicátého roku do Říše na nucené práce. Až po válce dostali studenti od svého gymnázia maturitní vysvědčení, a to na základě celkového prospěchu.

Řekl jsem panu Gabrielovi, že určitě umí dobře německy, potřeboval bych něco přeložit z němčiny. Vyměnil si brýle a četl text. V místnosti zavládlo ticho. Je to technická němčina, upozorňuji. Jo, znám - souhlasí můj protějšek - jedná se o stroj, který se ve válcovnách používá při tažení trubek za horka.

Žasnu. Pan Gabriel se usmívá. U podobného stroje pracoval tenkrát v Reichu.

Za týden pan Gabriel telefonuje, abych si přišel pro překlad. Paní Gabrielová, šedovlasá, drobná, v květované zástěře, přinesla turka a kus domácí bábovky. Dočetl jsem text nařukaný na psacím stroji a opravil několik překlepů. Povídám - to od vás nemůžu vzít zadarmo.

Naučil jste mě ty rovnice, podotkl pan Gabriel, a vnuk dostane z matky čtyřku.

Vytáhl jsem z kufříku blok stvrzenek, razítko a velkou obálku. Tadyhle chtějí na mně zase překlad, ovšem opačně, z češtiny do němčiny. Troufnete si na to? Ale to už bychom udělali za honorář.

Pan Gabriel dlouho pročítal každou stránku a neřikal ani ano, ani ne. Chápu, že překlad by byl obtížný - taková ta obchodní hantýrka, účtařina... To nevádí, poznamenal můj hostitel, vím, o co jde.

Žasnu podruhé. Pan Gabriel položil brýle na stůl a mnul si oči. To je tak - řekl - mně v tom provozu nesvědčilo. Bylo tam veliké horko, všude plno prachu. Vykašlával jsem krvavé šlemy, dostal jsem horečky... Němčina mě zachránila, přeřadili mě do účtárny. Tam jsem vydržel až do konce války.

Při jedné návštěvě jsem se optal, jestli pan Gabriel nezná někoho, kdo by přeložil nějaké technické normy z francouzštiny. Je toho dost, povídám, asi padesát stránek. Řekl, že by možná o někom věděl, ale že by ten dotyčný se na to chtěl asi předem podívat... Přečetl si pár stránek a s plachým úsměvem prohlásil, že by to zkusil sám.

Počkejte - vykřikl jsem udiveně - vy umíte taky francouzsky?

Ššššš, napomenul mě, žena usnula... Paní Gabrielová stonala, pravda, úplně jsem na ni zapomněl. Už nám nenosila ke kuchyňskému stolu kávu ani nepekla bábovku... Pan Gabriel ztišil hlas. Žena je na tom zle, nic si nepamatuje, musím ji hlídat, v kuchyni si plete sůl s moukou, hádá se kvůli maličkostem... Doktor jí dal nějaké prášky, tak spí. I přes den spí. Zašeptal jsem, že se omlouvám za svou neomalenost, ale jak s tou francouzštinou?

Francouzsky mluvit moc neumím, dosti jsem zapomněl - řekl pan Gabriel. Rozumím docela dobře a čtu taky. Vyprávěl jsem vám o tom Arbeitseinsatzu? Pracovalo tam hodně válečných zajatců, hlavně Francouzů. Nosili jsme jim tajně jídlo. Měli mezi sebou i učitele. Němci měli na jaře v pětačtyřicátém jiné starosti. Fronta se blížila... Každou noc letecký poplach... Možná si to chtěli taky trochu u těch zajatců vyžehlit... Zkrátka,

nebyli tak bdělí jako dřív... Francouzština je nádherný jazyk, dodal pan Gabriel šeptem. Namítl jsem, že normy se týkají železnice, jestli to nebude vadit, ta odborná terminologie...

Co nenajdu ve slovníku, tak si domyslím, usmíval se pan Gabriel, vždyť jsem starý ajznbůňák a absolvent drážního institutu...

*

Vlak zastavuje v Lovosicích, otevírají se dveře kupé - pan Gabriel! Ptá se, zda tady mám pro něj volné místo. Japonec u okna chrápe.

S někým jsem si vás před chvílí spletl, vysvětluje můj někdejší spolupracovník svůj odmítavý pohled na mne a dodává: já totiž špatně vidím... Hledí na mne skrze stejné brýle, které nosíval před pěti lety. Ptá se: Vy jste přeci jezdil do Plzně za svou matkou, ještě je živa?

Ne, ta zemřela, odpovídám a nechávám si pro sebe upřesnění, že byla už nebožkou tenkrát, když mi vyprávěl o válečných zajatcích z Francie a o válcování ocelových trubek.

Julie mi taky odešla, pravil zasmušile starý pán, jsem čerstvý vdovec. Poslední roky to měla hodně těžké...

Rychlík vjel do tunelu, otřásali jsme se hlukem, který se odrážel od hladkých stěn nazpět do otevřených oken vagonu. Pan Gabriel zahlédl v mé ruce knihu a řekl, že teď doma čte Bibli a že je rád, že se k takovému čtení dostal, protože se z Bible dozvídá odpovědi na otázky, které si kladl celý život. Například o desateru přikázání.

Málokdo by dnes odříkal celé desatero z paměti, poznamenal jsem, abych přispěl ke konverzaci.

Stačilo by zachovávat to páté: Nezabiješ! odpovídá pan Gabriel a pokračuje: Na televizi se již nemůže koukat, poslouchá jenom rádio a pouze v noci, když nemůže usnout. Pozoruji ho - jak jeho levá ruka se chvěje mnohem více než tomu bylo v dobách, kdy psal na stroji své bezchybné překlady. Vůně česneku ustoupila před pachem zanedbaného, opuštěného starého člověka, který nosí těžké tmavé brýle a špatně chodí.

Jestlipak jsou nějaké poptávky, zeptal se, když vlak začal brzdit před holešovickým nádražím.

Kdepak překlady... Anglicky dnes umí skoro každý a ty ostatní překlady vyžraly agentury. Rozloučili jsme se na chodbičce. Já jedu až na Wilzoňák, vysvětloval jsem, mám tam přípoj.

Zase do Plzně za maminkou? zeptal se pan Gabriel, talentovaný a preciózní překladatel, obětavý manžel, znalec latiny a čtenář Bible. Vystoupil z vlaku na poslední chvíli a než našel hůl, která mu na nástupišti upadla, zmizel mi z dohledu.

* * *